

Jewish feelings, Jewish practice?

Kinderen uit gemengde relaties in Nederland

Barbara Tanenbaum / Riki Kooyman

[Nederlandse samenvatting]

Jewish feelings, Jewish practice?

Kinderen uit gemengde relaties in Nederland

Barbara Tanenbaum / Riki Kooyman

[Nederlandse samenvatting]

Juni 2014

JDC International Centre for Community Development

Projectleider

Marcelo Dimentstein

Onderzoekers

Barbara Tanenbaum (JMW)

Riki Kooyman (Independent researcher)

Onderzoeksadviseur

Chris Kooyman

JDC International Centre for Community Development (JDC-ICCD), Oxford

Voorzitter raad van bestuur: Luis Bassat

Voorzitter: Alberto Senderey

Algemeen directeur: Marcelo Dimentstein

Secretaris: Pablo Weinstein

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt met financiële steun van de Buncher Family Foundation en particuliere donateurs.

Copyright© JDC-ICCD, 2014

Alle rechten voorbehouden © Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of verzonden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inleiding¹

Gemengde relaties zijn in onze samenleving een realiteit en zelfs in toenemende mate een feit. Ook in de Joodse gemeenschap in Nederland neemt sinds de oorlog het aantal gemengde relaties sterk toe. Van de circa 52.000 Joden in Nederland heeft momenteel 25% alleen een Joodse moeder en 30% alleen een Joodse vader. Van de huidige jongere generatie heeft 75% een niet-Joodse partner. Door deze verschuivingen verandert niet alleen de demografie van de Joodse gemeenschap, maar ook het karakter, aangezien personen met één Joodse ouder op een andere manier gebonden zijn aan het Jodendom dan personen met twee Joodse ouders.

Achtergrond

Dit onderzoek is in opdracht van het JDC International Centre for Community Development (ICCD) in drie landen uitgevoerd, te weten Frankrijk, Duitsland en Nederland. Het doel van dit onderzoek is om, door middel van 50 diepte-interviews per land met personen tussen de 20 en 40 jaar, inzicht te krijgen in de verbondenheid van de respondenten met het Jodendom en de mechanismen die daarin een rol spelen.

Belangrijkste conclusies

Identiteitsvorming is een ingewikkeld proces. Enerzijds bepaalt het individu zelf wat het 'ik' precies inhoudt. Anderzijds is de omgeving van invloed op de zelfidentificatie; je kan niet altijd zomaar je identiteit zelf kiezen. De identiteit van kinderen uit een gemengde relatie is complex en hangt af van verschillende factoren. De belangrijkste conclusies worden hier uiteengezet.

Joodse identiteit

- **Alle respondenten identificeren zich op een of andere manier met het Jodendom.** De Joodse identificatie hangt sterk samen met hun persoonlijke ontwikkeling en hangt af van de situatie. De meeste respondenten voelen zich wel Joods, maar hun uiting hiervan hangt af van de situatie. Er zijn ook respondenten die zich altijd Joods voelen, ongeacht de situatie en er is een groep wiens verbondenheid met het Jodendom voornamelijk samenhangt met de oorlog.
- **De meeste respondenten voelen zich Joods, maar zijn niet actief binnen de Joodse gemeenschap.** Er is slechts een kleine groep werkelijk actief. Met andere

woorden: de meeste respondenten identificeren zich met het Jodendom, maar doen er vaak niets mee.

- **In bepaalde gevallen is er een specifiek moment aan te wijzen in het leven van respondenten waarop ze zich méér of minder Joods zijn gaan voelen** of een Joodser of minder Joods leven zijn gaan leiden. Een birthright reis kan ervoor zorgen dat iemand zich Joodser gaat voelen en een Joodser leven gaat leiden. Een afwijzing binnen de Joodse gemeenschap kan ervoor zorgen dat iemand zich afkeert van de Joodse gemeenschap.

Joodse bindingsterreinen

- **De oorlog speelt een belangrijke rol** in het leven van de meeste respondenten. Voor sommigen is de oorlog de enige band met het Jodendom, ook al behoort de meerderheid van de respondenten tot de 'derde generatie'.
- **Omgang met andere leden van de Joodse gemeenschap** is een belangrijk onderdeel van de Joodse identiteit. Het verkeren in Joods gezelschap betekent voor velen een gevoel van thuiskomen. Tegelijkertijd kan de interactie met bepaalde (religieus-Joodse) personen ervoor zorgen dat sommige respondenten zich juist minder Joods voelen.
- **Joodse cultuur is voor velen een belangrijke invulling van het Jodendom.** Een reden hiervoor kan zijn dat deelname aan Joodse culturele activiteiten laagdrempeliger is dan religie of lidmaatschap van een Joodse organisatie. Hoewel Joodse cultuur niet voor iedereen een rol speelt in zijn of haar dagelijks leven, hebben velen hier wel behoefte aan.
- **Israël speelt, zeker voor kinderen met een Israëlische ouder, maar ook voor diegenen die Israël bezocht hebben, een grote rol.** Zij voelen een verbondenheid met het land en ze zien Israël als onderdeel van hun Joodse identiteit.

Familierelaties

- **De meeste respondenten met een Joodse vader of Joodse grootouder zijn niet Joods opgevoed en vierden thuis geen Joodse feestdagen.** De oorlog is voor deze groep een belangrijk onderdeel van hun Joodse identiteit. Ook de grootouders hebben invloed gehad op de vorming van hun Joodse identiteit, zowel met betrekking tot de oorlog als het vieren van de Joodse feestdagen. De respondenten met een Joodse moeder, daarentegen, werden vaker Joods opgevoed en zijn later veelal nog actief binnen de Joodse gemeenschap.
- **Een substantiële minderheid van de niet-Joodse partners stimuleert de partner in hun**

¹ Samenvatting van het Engelstalige rapport 'Jewish feelings, Jewish practice? Children of Jewish intermarriage in the Netherlands'

Jodendomsbeleving. Een grote meerderheid staat er min of meer neutraal tegenover. De respondenten ervaren hun Joodse identiteit in hun relatie met een niet-Joodse partner vaak als iets persoonlijks. Mét een Joodse partner is de beslissing een Joods leven te leiden vanzelfsprekender.

- **Hoewel het merendeel van de kinderen van de respondenten niet Joods wordt opgevoed, vinden de respondenten het van belang hun kinderen wel Joodse cultuur en familiegeschiedenis mee te geven. Ook speelt de oorlog in de overdracht een belangrijke rol.**
- **Er is een groot verschil in identiteitsbeleving tussen personen met een Joodse moeder en personen met alleen een Joodse vader.** Mensen met een Joodse moeder zien zichzelf als Joods en worden door de Joodse gemeenschap als Joods beschouwd. Zelfs als ze niet praktiserend zijn of zich helemaal niet Joods voelen, zien ze zichzelf als Joods. Ze weten dat ze zelf de keus hebben actief te worden bij een Joodse gemeente en dat ze daar niet worden buitengesloten. Voor de mensen met alleen een Joodse vader daarentegen is de Joodse identiteit een stuk ingewikkelder. Velen van hen voelen zich verbonden met het Jodendom, maar worden niet als Joods beschouwd door anderen. Velen hebben negatieve ervaringen en worden buitengesloten door Joodse organisaties, door leden van de Joodse gemeenschap en zelfs door eigen familieleden. Deze negatieve ervaringen hebben ervoor gezorgd dat zij zich vaker hebben afgekeerd van de Joodse gemeenschap.

Joodse gemeenschap

- **De relatie met de Joodse gemeenschap is over het algemeen ingewikkeld.** Slechts een kleine groep respondenten voelt zich geaccepteerd. Over het algemeen roept de Joodse gemeenschap ambivalente of zelfs negatieve gevoelens op. Er zijn weliswaar enkele laagdrempelige organisaties waar mensen eigen invulling kunnen geven aan hun Jodendom, maar deze zijn lastig te vinden voor mensen die niet actief zijn binnen de Joodse gemeenschap.
- **De meeste respondenten, zowel met een Joodse moeder als met een Joodse vader, vinden de Joodse gemeenschap gesloten en afwerend,** vooral waar het de acceptatie van personen met een Joodse vader betreft, maar ook voor nieuwkomers in het algemeen.

Aanbevelingen

Uit het onderzoek komt naar voren dat er een grote groep

is die zich wel betrokken voelt bij het Jodendom maar zich buitengesloten voelt en hoge drempels ervaart. Enerzijds worden deze drempels opgeworpen door Joodse organisaties maar bepalend is ook de algemeen aangenomen gedachte binnen de Joodse gemeenschap dat mensen met een Joodse vader niet meetellen.

- De drempel om te participeren is hoog, maar negatieve ervaringen van mensen die ver van het Jodendom afstaan en mensen met een Joodse vader hebben de drempel om mee te doen verder verhoogd. Nodig mensen met een Joodse achtergrond uit deel te nemen en zorg dat mensen zich welkom en geaccepteerd voelen.
- Joodse opvoeding speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van de Joodse identiteit. Betrek kinderen met één Joodse ouder al op jonge leeftijd en zorg dat ze vertrouwd raken met Joodse tradities. Laat dat voor hen een positieve ervaring zijn.
- De oorlog is ook voor de derde generatie nog altijd een belangrijk thema. Hoewel de invloed op de tweede generatie uiteraard groter is, is voor een grote groep van de 'derde generatie' de oorlog nog altijd de enige band met het Jodendom. Binnen de Joodse gemeenschap mogen deze gevoelens serieus genomen worden.
- Joodse instellingen zouden meer hun best kunnen doen om drempels te verlagen en mensen met een Joodse achtergrond te verwelkomen. Ook er is een grote groep mensen die interesse heeft in sociaal-culturele activiteiten, maar de weg ernaartoe niet weet te vinden. Maak gebruik van dit potentieel en wijs hen de weg.

The JDC International Centre for Community Development (JDC-ICCD) is opgericht in 2005.

Het doel van JDC-ICCD is om veranderingen binnen Europa, die van invloed zijn op de Joodse gemeenschappen te bepalen, te begrijpen en te analyseren.

Parijs

+33 1 56 59 79 79
(fax) +33 1 56 59 79 89

Oxford

+44 1 86 55 77 572

Buenos Aires

+54 11 48 27 75 53

Email

contact@jdc-iccd.org

Web

www.jdc-iccd.org

